

Van mit felajánlani a maradandóságnak

(A húszéves Pannon Tükör évfordulója elé)

Egy tájegység – megye vagy város – szellemi potenciáljának fontos fokmérője: van-e folyóirata? Képes-e nem csak befogadóként, kibocsátóként is bekapcsolódni a magyar kultúra vérkeringésébe? Különösen meghatározó tényező ez a centrumtól távol, vidéken, ahol a szemlélet provinciálisabb, a minőség szempontjai eliminálódnak, s anyagi források sem állnak olyan nagyvonalúan rendelkezésre, mint a fővárosban.

Vonatkozik ez Zala megyére is, amelynek annak idején – a hetvenes években – nem sikerült irodalmi-kulturális fórumhoz jutnia. Pedig a szándék megvolt: emlékezhetünk a legígéretesebb kezdeményre, a *Zalai Tükörre*, amelynek elindítója a tragikus sorsú Kovács Lajos volt, az egyik nagy formátumú megyei kultúrpolitikus. Pedig ekkor indult a kaposvári *Somogy*, a tatabányai *Új Forrás*, a szekszárdi *Dunatáj*, szerveződött újjá a szombathelyi *Életünk* –, hogy hirtelen néhányat soroljak a dunántúli példák közül. A kormányzat felismerte a (szigorúan ellenőrzött) decentralizálás jelentőségét, aminek persze volt komoly, máig ható következménye is.

Az „alapítók”, valószínű, nem Klebelsberg Kunóra hivatkoztak, aki a *Pesti Napló*-ban (1928. július 9.) a következő címmel írt az állami mecenatúra különböző szegmenseit értékelő cikket: *A magyar művészet, mint nemzeti erőforrás*. A záró gondolatmenet máig érvényes: „Kell, hogy a magyar társadalom mindinkább tudatára ébredjen a kulturális energiák és akciók sorsdöntő jelentőségének... a közönség mind nagyobb rétegei látnak már tisztán, s én meg vagyok győződve..., az újjáépítés mostani korának lendülete a művészet terén számottevő alkotásokat fog létrehozni. Ez nem csak művészi kérdés, hanem nemzeti kérdés...”

Az a bizonyos „lendület” csak a rendszerváltozás után jelent meg, az új korszak kezdetén. Az elfojtott energiák ekkor törtek utat maguknak, a korábban elvetélt lapkezdemények ekkor szökkentek szárba, az új megyei-városi vezetés teljes mellszélességgel vállalt támogatása révén.

Ha úgy vesszük, ez volt a folyóiratok indulásának második hulláma. Igaz, néhány közülük eltűnt az idők folyamán, de a megmaradtak stabilizálódtak, és a mai folyóirat-struktúrának stabil, megbízható, színvonalas részét képezik.

Nos, ebbe a körbe tartozik a *Pannon Tükör* is. Némi hezitálás után, kissé megkésve, de nem elkésve, 1995-ben Nagykanizsán, a Pék Pál alapító főszerkesztő lakásán történt megállapodással létrejött a szerkesztőség, a Zala Megyei Önkormányzat pedig vállalta a fenntartó szerepét. Igaz, a kezdeti időszakban

– ezt az első lapszám jól tükrözi – még több település is részt vállalt a lap fenntartásában. Az idillinek tűnő helyzet azonban csak átmenetinek bizonyult. Az utóbbi húsz évben egyre szűkültek a lehetőségek, s mára döntően Zalaegerszeg MJV önkormányzatának kultúrateremtő, a felzárkózást támogató szándékán múlik a lap sorsa, Nagykanizsa partneri részvételével. Sajnos, a Megyei Önkormányzat három éve már szintén nem tartozik a támogatók közé, funkciójának megváltozása következtében. (Csak reménykedni tudunk, hogy ebben az évben ismét számíthatunk a megye mecénási hajlandóságára.)

Feltétlen az alapítók érdeme, hogy a lap kiadását a Zalai Írók Egyesülete vállalta magára. Sok akkoriban induló lap valamely helyi intézmény védeltségében kezdte el működését – bevallom, némi irigységgel tekintettem rájuk, hisz ez tűnt biztonságosabbnak –, ám a 2013-as év a kockázatosabb, az önálló, egyesületi működést választó utat igazolta. Nekünk nem kellett a „kivonulás”, az önállósulás, az átszervezés nem könnyű gondoljaival szembesülnünk; épp elég feladatot adott a lap megjelentetésének számtalan köznapi – szerkesztési, nyomdai, terjesztési – problémája.

Kétségtelen, nagy segítséget jelentett az új központi kultúra-támogatási forma megjelenése, az NKA intézményének megalakulása. Húszéves működése igazolta létét, nélküle sokkal nehezebb lett volna fennmaradni a jelenlegi folyóirat-struktúrának. Igaz, itt is megjelent a politika, megszenvedtük a kurzusváltásokat, és el kellett viselünk a különböző lobbyk befolyását. De ezekkel az „egyenlenségekkel” is, jótékony hatása vitathatatlan. Főként abban, hogy a vidéken nehezen érvényesülő szakmai-minőségi elvnek az NKA támogatása a feltétlen elismerést jelentette.

Kissé felkavarta a már kialakult viszonyokat az új köztestületi intézmény, melynek szintén vannak támogatási jogosítványai: a Magyar Művészeti Akadémia. Természetesen, örülünk neki – mi, szerkesztők, „lapgazdák” –, hogy más központi forrásra is pályázhatunk. De mégis, mit jelent e kettősség, ez az elkülönülés? Kétféle megfelelést? Elvárást, igazodást? Mintha valamiféle rivalizáció mutatkozna e téren... Mindenesetre aligha vitatható, hogy az MMA természetes képződmény – gondoljunk csak az előzményekre, a Kecské utcai összejövetelekre, az általunk is jól ismert Kovács Flórián áldozatos munkájára, s az elindító, Makovecz Imre személyére, aki az „ellenszélben”, az ellendrukkerek gáncsoskodása közepette is képes volt magánérből fenntartani az egyesületet, felmutatni a háttérbe szorított polgári kulturális alternatívát. S amikor eljött a változás ideje és a stafétabotot Fekete György vett át, az MMA megkapta azt az elismerést, ami szakmailag és erkölcsileg egyaránt megillette, ismét megszólalt a károgó anti-kórus, tombolt a korábbi haszonélvezők agresszív lejárató kampánya, bizony csak egy kisebbség hitte azt, hogy az MMA képes lesz a teljes művésztsadalmat megszólítani. Ám csalódnia kellett a kételkedőknek, a kilépőknek, a maszatolóknak. Az MMA mai vezetése hihetetlen energiával, szervezőmunkával új hitelességet teremtett, melynek legmeggyőzőbb bizonyítéka a korábbi kilépők visszatérése. S ez is a nagyvonalúság jele, hogy a testületekben lévő művésztsadak – nem bürokraták – megadták nekik a „tévedés” korrekciójának lehetőségét... Bizonyítva azt is, hogy az MMA nem a kisajátítás, hanem az egyenlő esélyekkel való indulás – ami az előző kurzusban csorbát szenvedett – feltételeit akarja megteremteni. A testület folyóiratában – a *Magyar Művészet* 1. számában – Kulin Ferenc beszélgetett Fekete Györggyel. Ennek záró részében olvasható az eddigi, rendkívül eredményes, sikeres tevékenységről: „Nagy feladat ez, és gyönyörűség. Azt tapasztalom, hogy akadémiakustársaim is egyre nagyobb akarással szegődnek ehhez a munkához. Titkárságunk korszakos szervezőmunkát végez, így reménykedem abban, hogy belátható

időn belül létrejöhet az a kulturális állapot, művészeti közeg, melyben nem az alkotók, hanem a művek versenye lesz a jellemző, melynek haszonélvezője maga a Nemzet.”.

Talán nem érdektelen ez a kitekintés, amely képet ad arról a helyzetről, milyen erőterben kell helytállnunk, pozíciót foglalnunk és megtartanunk.

Ahogy az elején írtam, a lap indulásától nem szűkült le megyei-városi szintre, egy tágabb tájegység – Pék Pál a régió szót használta – kisugárzását begyűjtve és közvetítve akarta szolgálni az itteni tehetségeket, értékeket. Erre minket a Történelem is kötelezett, hiszen a trianoni „rendezésnek” köszönhetően karnyújtásnyira, mellettünk, a szomszédos Szlovéniában él a „legkisebb” kisebbség, a muramenti magyarság. Amely létszámához képest tiszteletet parancsoló kulturális teljesítményt produkál. Bence Lajos – költő, író, szerkesztő és nem melleleg lapunk főmunkatársa – adta erről a küzdelemről szóló könyvének a címet: *Írott szóval a megmaradásért*. Küzdelmüket e törekvésükben minden módon támogatnunk kell! Azzal is, hogy az ott születő irodalmi műveket, képzőművészeti alkotásokat szakmailag hiteles fórumhoz juttatjuk. Bekapcsolva ezt a változatos műegyüttest abba az áramba, mely az egyetemes magyar kultúra teljességét jelenti. Már az első számban találkozhattunk két meghatározó alkotóval: Bence Lajos költő és Király Ferenc szobrászművész nevével. (Azóta is eleven ez a kapcsolat, a *Pannon Tükör* is hozzászólt a magáét a muravidéki művészeti élet további kibontakozásához és újabb lehetőségek eléréséhez.)

A profilt nem mi alakítottuk ki, hanem a környezet, az élet. Bizony, ez a távolság a centrumtól megköveteli, hogy valamiféle „vegyeskereskedés” legyünk. A szépirodalomtól a történelem- és helytörténetig, a „testvérműzsák” számos területéig. A képzőművészet különösen kitüntetett témája, rovata lapunknak. Többször, több alkalommal kifejtettem: ennek a délnyugat-dunántúli vidéknek különösen gazdag a képzőművészeti élete. Győrtől Szombathelyen át Zalaegerszegig, Nagykanizsáig számos kiváló művész él és alkot, nagyszerű, Munkácsy-díjas festők, szobrászok és iparművészek, köztük Németh János Kossuth-díjas keramikumművész a Nemzet Művésze. S alig-alig kapnak fórumot, publicitást. Természetesen mi sem tudjuk pótolni az érdemi, a teljesítményüket megillető szakmai méltatást, kritikát, pályaképet, de igyekszünk e hiányt, mulasztást valamelyest enyhíteni. A 90-es évek elején a vezető folyóiratok kissé arisztokratikusan elzárkóztak a képzőművészettől, címlapjuk valamiféle állandósult „képtelen”, – sikeres vagy kevésbé sikeres tervezésű – dizájnos felület volt. Örömmel látom, hogy e téren radikális változást történt – a címlapokon képzőművészeti alkotások láthatók. A szöveg és látvány nem ellenfelei, hanem segítők egymásnak. És az a véleményem, hogy e téren vannak még „tartalékok”... Akár kérhetnénk is illusztrációkat a közölt novellákhoz, versekhez, s felétlenül fel kéne karolni az író-költő képzőművészeket. Úgy vélem, törekvéseink e téren abszolút igazolást nyertek, egyre több lap használja ki a címlap adta (reklám)felületet. Nem kis elégtétellel tekinthetünk vissza (a neten ezt bárki megteheti) főként az utóbbi tíz év címlapjaira, melyek szépek, dekoratívak, felhívó jellegűek. Más kérdés, hogy ezt az NKA folyóirat kollégiuma, mely főként irodalmárokból áll, nem értékeli.

A belső struktúra. Nos, újabban divattá vált, hogy a megszokott rovatrendet – szépirodalom, tanulmány-kritika, egyéb műfajok, hírek – felrúgják, s a művek valaminő titokzatos elgondolásnak megfelelően találják meg helyüket. De legyünk jóindulatúak: el tudom képzelni, hogy lehet így kreálni egy-egy tematikai egységet, blokkot. Ám az egész kéziratanyagból aligha lehet több ilyen összeállítani, s akkor a többi mű szerzetlenül „lóg” az anyagban. Az én eszményem – Kazinczy *Magyar Múzeuma* vagy *Orpheusza* óta – változatlan, az olvasói tájékozódást is ez szolgálja legeredményesebben.

Ha most próbálom áttekinteni főként az elmúlt tíz évet – amelynek döntéseiben személyes felelősségem is maximálisan megnyilvánult –, akkor azt mondhatom: a legnagyobb érdemünk – munkatársaimmal együtt –, hogy sikerült stabilitást, folytonosságot teremtenünk. Hogy ez mekkora teljesítmény a mai labilis világban, nem (nekünk) kell bizonygatni. A *Pannon Tükör* megvan, jelen van, s elérte a nagykorúságot jelentő húsz éves évfordulót. Sikerült érvényesíteni: a lokális és az egyetemes nem egymást kizáró jelenségek, hanem egymást gazdagító tényezők. S itt, az ország dél-nyugati zugában munkálkodva, ismét felfedeztük provinciánkat, a pannon régiót, a történelmi Zala vármegyét. Gyorsan elszállt ez a két évtized. Ahogy haladtunk előre az időben, s újabb és újabb tehetségek bukkantak fel, jelentkeztek szerkesztőségünkben, teljesedtek ki, egyre inkább megerősödött bennem a bizonyosság: van mit felajánlanunk a maradandóságnak. Hogy irodalomszervezői, szerkesztői munkánk érdemi hozzájárulás a tájegység kultúrájának felemeléséhez, ez az elmozdulás, felzárkózás a fejlettebb régiókhoz, talán visszaigazolja a folyóirat fenntartására fordított anyagi áldozatot.

